

SOSYOLOJİ DERGİSİ

Turkish Journal of Sociology

SOSYOLOJİ DERGİSİ/TURKISH JOURNAL OF SOCIOLOGY
Cilt/Volume 36 • Sayı/Number 2 • Aralık/December 2016
ISSN 1304-2998 • eISSN 2148-9165 • doi 10.16917/iusosyoloji

Sosyoloji Dergisi uluslararası ve hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Turkish Journal of Sociology is the official peer-reviewed, international journal of the Istanbul University Department of Sociology. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Baş Editör/Editor-in-Chief

İsmail Coşkun (İstanbul Üniversitesi)

Sayı Editörü/Guest Editor

Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi)

J. Scott Brown (Miami University)

Yardımcı Editör/Assistant Editor

M. Fatih Karakaya (İstanbul Üniversitesi)

Çeviri Editörleri/English Language Editors

ENAGO

Kevin A. Collins

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Ayşen Şatıroğlu (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

Craig Browne (Sydney University, Australia)

David R. Segal (Maryland University [Emeritus], USA)

Douglas Kellner (University of California, USA)

Enes Kabakçı (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

Glenn Muschert (Miami University, USA)

İsmail Coşkun (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

J. Scott Brown (Miami University, USA)

Jeffrey C. Alexander (Yale University, USA)

Michael Illner (Academy of Sciences, Czech Republic)

Orhan Gürbüz (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

Oya Okan (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

Philip Smith (Yale University, USA)

Ryan Keltz (Washington College, USA)

Sujatha Fernandes (City University of New York, USA)

Timothy Shortell (City University of New York, USA)

William Peter Baehl (Lingnan University, Hong Kong)

Yücel Bulut (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

***Ada göre alfabetik sırada In alphabetical order by name**

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*

Abdullah Koçak (Selçuk Üniversitesi), Abdurrahman Aliy (İstanbul Üniversitesi), Ahmet Cevat Acar (Türkiye Bilimler Akademisi), Ahmet Çiğdem (Gazi Üniversitesi), Ahmet Kanlıdere (Marmara Üniversitesi), Ahmet Ulvi Türkbağ (Galatasaray Üniversitesi), Ali Rıza Abay (Yalova Üniversitesi), Andrew Davison (Vassar College USA), Aslıhan Nişancı (29 Mayıs Üniversitesi), Asuman Türkün (Yıldız Teknik Üniversitesi), Ayça Kurtoğlu (Orta Doğu Teknik Üniversitesi), Aydın Gülan (İstanbul Üniversitesi), Aylin Görgün Baran (Hacettepe Üniversitesi), Aynur İlyasoğlu (Marmara Üniversitesi), Ayşe Azman (Mersin Üniversitesi), Ayşe Durakbaşa (Marmara Üniversitesi), Ayşegül Yıldırım Kaptanoğlu (Trakya Üniversitesi), Banu Akadlı Ergöçmen (Hacettepe Üniversitesi), Besim Fatih Dellaloğlu (Sakarya Üniversitesi), Betül Duman (Yıldız Teknik Üniversitesi), Beylü Dikeçligil (Erciyes Üniversitesi), Bülent Şen (Kırklareli Üniversitesi), Carlton Ford (University of Cincinnati, USA), Cem Özatalay (Galatasaray Üniversitesi), Cemil Aydın (The University of North Carolina at Chapel Hill, USA), Çiğdem Dürüşken (İstanbul Üniversitesi), Daniel Blocq (University of Wisconsin, USA), Daniel Burland (St. Mary's College, USA), David R. Segal (University of Maryland [Emeritus], USA), Didem Daniş (Galatasaray Üniversitesi), Elise Massicard (Centre d'Etudes et de Recherches Internationales [IFEA], France), Enes Kabakcı (İstanbul Üniversitesi), Erdal Aksoy (Gazi Üniversitesi), Erin Anderson (Washington College, USA), Faruk Bilici (Institut National des Langues et Civilisations Orientales [INALCO], France), Faruk Birtek (Boğaziçi Üniversitesi), Fatma Güliz Erginsoy (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi [Emekli]), Feridun Yılmaz (Uludağ Üniversitesi), Feza Günergün (İstanbul Üniversitesi), Fikret Gezgin (Beykent Üniversitesi), Füsün Üstel (Galatasaray Üniversitesi), Gediz Akdeniz (İstanbul Üniversitesi), Gül Özhan (İstanbul Üniversitesi), Harun Ceylan (Yalova Üniversitesi), Heinz-Dieter Meyer (University at Albany – SUNY, USA), Hüseyin Sarioğlu (Trakya Üniversitesi), İhsan Kerem Karaboğa (İstanbul Üniversitesi), İsmail Tufan (Akdeniz Üniversitesi), İsmet Akova (İstanbul Üniversitesi), James Griffith (University of Utah, USA), Korkut Tuna (İstanbul Ticaret Üniversitesi), Köksal Alver (Selçuk Üniversitesi), Kurtuluş Kayalı (Ankara Üniversitesi), Levent Bayraktar (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Mahmut Atay (Selçuk Üniversitesi), Mahmut Karakuş (İstanbul Üniversitesi), Medar Atıcı (Galatasaray Üniversitesi [Emekli]), Mehmet Ali Beyhan (İstanbul Üniversitesi), Mehmet Akif Karan (İstanbul Üniversitesi), Mehmet Emin Köktaş (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi), Mehmet Karakaş (Afyon Kocatepe Üniversitesi), Meredith Thanner (Battelle Memorial Institute, USA), Morten Braender (Aarhus University, Denmark), Morten Ender (United States Military Academy, USA), Mustafa Aykaç (Kırklareli Üniversitesi), Mustafa Kaçar (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi), Nedim Karakayalı (Bilkent Üniversitesi), Neophytos Loizides (University of Kent, United Kingdom), Nevin Güngör Ergan (Hacettepe Üniversitesi), Nil Tekin (İstanbul Üniversitesi), Nilgün Çelebi (Muğla Üniversitesi [Emekli]), Niyazi Öktem (Doğuş Üniversitesi), Nuri Sağlam (İstanbul Üniversitesi), Oya Okan (İstanbul Üniversitesi), Oya Paker (Ege Üniversitesi), Ömay Çokluk (Ankara Üniversitesi), Özgür Adadağ (Galatasaray Üniversitesi), Pınar Ünsal (İstanbul Üniversitesi), Rahmi Deniz Özbay (Marmara Üniversitesi), Resa Aydın (İstanbul Üniversitesi), Robert Young (New York University, USA), Sait Özervarlı (Yıldız Teknik Üniversitesi), Sema Erder (Marmara Üniversitesi [Emekli]), Sevim Cesur (İstanbul Üniversitesi), Sibel Arkonaç (İstanbul Üniversitesi [Emekli]), Sibel Kalaycıoğlu (Ortadoğu Teknik Üniversitesi), Sutay Yavuz (Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü [TODAİE]), Süheyla Balcı Akova (İstanbul Üniversitesi), Syed Farid Alatas (National University of Singapore, Singapore), Şükrü Sim (İstanbul Üniversitesi), Tayfun Amman (Sakarya Üniversitesi), Teoman Duralı (Kırklareli Üniversitesi [Emekli]), Tefrika İkiz-Tunaboş (İstanbul Üniversitesi), Ümit İzmen (Özyeğin Üniversitesi), Velittin Kalınkara (Pamukkale Üniversitesi), Veysel Bozkurt (İstanbul Üniversitesi), Yaşar Bülbül (İstanbul Üniversitesi), Yavuz Pekman (İstanbul Üniversitesi), Yusuf Adıgüzel (İstanbul Üniversitesi), Yücel Bulut (İstanbul Üniversitesi), Yves Déloye (Sciences Po Bordeaux et à l'université Paris I Panthéon-Sorbonne, France), Zeynep T. Ertuğ (İstanbul Üniversitesi)

*Ada göre alfabetik sırada In alphabetical order by name

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design
Ahmet Karataş

Tashih/Proofreading
Mehmet H. Ramazanoğlu

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress
EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)
Web: www.edam.com.tr **Elektronik posta:** edam@edam.com.tr

Yayın Türü/Type of Publication
Yerel Süreli Yayın

Yayın Dili/Languages of Publication
Türkçe ve İngilizce/Turkish and English

Yayın Periyodu/Publishing Period
Altı ayda bir Haziran ve Aralık aylarında yayımlanır/Biannual (June & December)

Baskı ve Cilt/Press
İlbey Matbaa **Adres:** Merkez Mahallesi, Begonya Sokak No: 12 Gaziosmanpaşa İstanbul
Telefon: +90 (212) 417-9292 **Web:** www.ilbeymatbaa.com.tr **Elektronik posta:** bilgi@duzeyajans.com
Basım Tarihi: Şubat 2017 **Sertifika No:** 17845

İletişim/Correspondence
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Ordu Cad. No: 196 34459 Beyazıt İstanbul
Telefon: +90 (212) 455-5700/15998
Web: http://tjs.istanbul.edu.tr/
Elektronik posta: sosyolojidergi@istanbul.edu.tr

Sosyoloji Dergisi; ProQuest CSA Sociological Abstract, EBSCO SocINDEX (with Full Text) ve Index Copernicus tarafından taranmakta ve indekslenmektedir.

İçindekiler/Table of Contents

Editörden/Editorial.....	349
Yaşlılıkta Ayrım: Çağdaş Türkiye’de Yerel Yönetimleri Bekleyen Zorluklar	351
<i>Distinction in Old Age: Challenges Awaiting Local Authorities in Contemporary Turkey...</i>	367
Özgür Arun, Çağrı Elmas	
Çalışma Yaşamında Yaşlı Ayrımcılığı mı Yaş Ayrımcılığı mı?	373
<i>Ageism or Discrimination against Older Adults in Work Life</i>	385
Seda Topgül	
Yaşlanmadan Yaşamak: Farklı Gelir Düzeyindeki Kadınların Anti-Aging Davranışları Üzerine Bir Araştırma	393
<i>Anti-Aging Practices of Women with Different Economic Statuses</i>	405
Nilüfer Korkmaz Yaylagül, Suzan Yazıcı, Gülgün Gündüz, Cem Oktay Güzeller	
Türkiye’de Yerinde Yaşlanma ve Mekân Gerontolojisinin Temel Parametreleri .	411
<i>Aging in Place and the Basic Parameters of Geographical Gerontology in Turkey.....</i>	425
Şerif Esendemir	
Hollanda’daki Göçmen Türklerin Aktif Yaşlanma Tecrübeleri	431
<i>Active Aging Experiences of Turkish Immigrants in Netherlands.....</i>	455
Ferhan Saniye Palaz, Yusuf Adıgüzel	
Examining the Relationship among Religious Coping, Burdens, and Life Satisfaction of Those Who Care for the Homebound Elderly	465
<i>Evden Çıkamayan Yaşlılara Bakım Verenlerde Dini Başa Çıkma, Bakım Veren Yükü ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</i>	
Sümeyye Balcı, Nezihe Atılğan, Büşra Bulut	
Televizyon Dizilerinde Yaşlılığın Temsili	477
<i>The Representation of Aging in Television Series.....</i>	502
Özgür Kılınç, Ferruh Uztuğ	
Aileye İlişkin Araştırmalarda Yaşlılık Algısının Değişimi	507
<i>The Changing Perception of Old Age in Family Research.....</i>	520
Ikuko Murakami	

Yaşlılık ve Yaşlanmaya İlişkin Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	527
<i>An Attitude Scale toward Aging and Elderliness: A Validity and Reliability Study.....</i>	<i>545</i>
Mustafa Otrar	
An Intellectual Stuck Between Theory and Social Practice: Gökalp and Culture-Civilization Theory	551
<i>Sosyal ve Siyasal Arasına Sıkışmış Bir Düşünür: Ziya Gökalp ve Hars-Medeniyet Kuramı</i>	
Yücel Bulut	
Politik Süreç Teorisi Çerçevesinde Tozkoparan'da Kentsel Dönüşüm Projesine Karşı Kolektif Bir Eylemin Olabilirliği	575
<i>The Possibility of Collective Action in Tozkoparan against Urban Regeneration Project from the Perspective of Political Process Theory</i>	<i>607</i>
Betül Duman, İsmail Coşkun	
Yazarlara Notlar.....	617
Notes for Contributors	619

Editörden/Editorial

Yaşlı nüfusun dünyada ve Türkiye’de artması ve nüfusun yaşlanmasının çok sayıda problemi beraberinde getirmesi yaşlılık çalışmalarında üzerinde mutabık kalının en önemli hususları oluşturmaktadır. Literatürde neredeyse her yazıda bu iki husus dile getirilmektedir. Yaşlı nüfusun artışının insanlık tarihi için yeni bir olgu olduğu dikkate alındığında sıklıkla yapılan bu vurgular doğal karşılanabilir. Bununla birlikte vurgunun sürekli artırılması yaşlılığın ve yaşlanmanın toplumsal boyutuna ilişkin *idraki* zorlaştırmaktadır. Bu durum yaşlılık ve yaşlanma olgusunun daha yoğun bir biçimde sağlık, sosyal hizmet, demografi gibi disiplinler tarafından ele alınmasına neden olabilmektedir. Yaşlılık ve yaşlanma olgusunun çok sayıda disiplini ilgilendirdiği aşîkârdır, ancak birçok disipline katkı sağlama potansiyeli bulunan sosyolojik çalışmaların artırılması önemlidir. Bu tespit *disiplin muhafazakârlığı* veya *tarafdarlığı* bağlamında zikredilmemektedir. Yaşlılık ve yaşlanma olgusuna ilişkin sosyolojik perspektifle ve disiplinlerarası bir yaklaşımla yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Zira sosyolojik perspektifin ve disiplinlerarası yaklaşımın dışarıda bırakılması mevcut sorunların çözümüne katkı sağlamadığı gibi yeni birçok problemin oluşmasına da neden olabilmektedir.

Konunun sosyoloji perspektifinden ele alınması bu kadar önemli olmasına rağmen Türkiye’de yapılan çalışmalarda henüz başlangıç aşamasında yer aldığı söylenebilir. Diğer bir deyişle farklı disiplinlere katkı sağlama potansiyeli olan sosyolojinin yaşlılık ve yaşlanma olgusu üzerindeki çalışmalarının henüz yeni olduğu görülmektedir. Yaşlılığın bireyin hayatına getirdiği yeni sorunlara bağlı bir biçimde kamu hizmetleri, sağlık bakımı, sosyal destek gibi konulara odaklanan bahsi geçen disiplinlerin dışında, nüfus yaşlanmasının değiştirdiği toplumsal yapıların ve bu yapıları etkileyen diğer iktisadi, siyasi, mekânsal ve sosyolojik süreçlerin ele alınmasına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda *Sosyoloji Dergisi*’nin 2016/2 sayısında *yaşlanmayı* sosyolojik perspektiften ele alan yazılara yer verilmesi ve söz konusu ihtiyacın giderilmesindeki başlangıç adımlarından birinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amacın gerçekleşip gerçekleşmediğine dair muhasebenin yapılması ve bundan sonra yapılması gerekenlere dair önerilerin ele alınması *editörden* yazısının temel hedefidir.

Yaşlanmanın sosyolojisine ilişkin yazıları talep etmeden önce yapılan tartışmada temelde altı tema belirlenmiştir: (i) Yaşlanmanın sosyolojisi, (ii) Türkiye’de yaşlanma, (iii) kuşaklararası ilişkiler ve yaşlılık, (iv) yaşlılara yönelik sosyal hizmetler, (v) yaşlanma ve mekân ve (vi) toplumsal açıdan yaşlanma. Ayrıca her temanın alt temaları oluşturulmuş ve böylelikle yazı çağrısı hazırlanmıştır.¹ Bu temaların işaret ettiği gibi amaç hem yaşlanma ve yaşlılık olgusuna yönelik sosyolojik çalışmalara ulaşmak hem de disiplinler arası ve/veya farklı disiplinlerdeki çalışmalara tamamen kapıları kapatmamaktır. Bu amacın büyük oran gerçekleştiği, hem sosyolojiden hem de farklı disiplinlerden katkıların alındığı söylenebilir. Ancak sosyoloji disiplininden gelen katkıların görece daha az olduğu görülmektedir.

Belirlenen temalara ve gelen yazılara bakıldığında *Türkiye’de yaşlanma, toplumsal açıdan yaşlanma ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler* temalarının ön plana çıktığı belirtilebilir. Bu alanlarda

1 Yazı çağrısının Türkiye’de konuyla ilgili çalışmalar yapan akademisyenlere, sivil toplum kuruluşlarına, kamu kurumlarına ve özel sektöre büyük ölçüde ulaştırıldığı söylenebilir. Ayrıca 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi *Sosyoloji Araştırma Merkezi* bünyesinde Galatasaray ve İstanbul Şehir Üniversitesi ortaklığında ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün desteğinde gerçekleştirilen *Yaşlılık Atölyesi*’nde sunulan bildirimler de *Sosyoloji Dergisi*’nde yayımlanmak üzere talep edilmiştir. Bu bağlamda alanda çalışan kurumların ve kişilerin katkı vermesine yönelik çaba gösterilmiştir. *Dergiye* yazılarıyla ve değerlendirmeleriyle katkıda bulunan farklı disiplinlerden çok sayıda araştırmacıya bu çabaya destek oldukları için teşekkür ediyoruz.

daha acil ihtiyaçların olduğu ve birçok disiplinin bu konulara yöneldiği dikkate alınırsa bu türden katkıların yoğunluğu anlaşılabilir. *Türkiye’de yaşlanma* teması kapsamında *yaşlılık konulu sosyolojik çalışmalar; yaşlılara yönelik sosyal hizmetler* teması bağlamında *yaşlılara yönelik sosyal hizmetlerde yaşanan değişimler, sorunlar ve çözüm önerileri; toplumsal açıdan yaşlanma* teması çerçevesinde ise *medyada yaşlılık temsilleri, yaşlanma, refah ve ekonomi ilişkisi, yaşlı yoksulluğu, ailedeki değişimler ve yaşlanma* konularında dergiye makaleler gelmiştir. Bu temalarda gelen ve yayımlanan makalelerin Türkiye’de yaşlanmanın farklı boyutlarını ele almasının alana önemli bir katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Az sayıda olmak birlikte *kuşaklararası ilişkiler ve yaşlanma ve mekân* temalarında da makalelerin dergiye gönderildiği söylenebilir. *Kuşaklararası ilişkiler ve yaşlılık* temasında *yaşlılık ve deneyim aktarımı, kuşaklararası maddi kaynak aktarımı, kuşaklararası ilişkiler ve dışlanma; yaşlanma ve mekân* temasında ise *kentsel mekân ve yaşlanma, kamusal mekân ve yaşlanma, ev ve yaşlanma* bulunmaktadır. Yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarında çok önemli iki boyut olmasına rağmen kuşaklararası ilişki ve mekân bağlamının yeterince dikkat çekmediği görülmektedir.

Bununla birlikte özellikle yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarına kuram ve yöntem açısından katkı sağlaması planlanan *yaşlanmanın sosyolojisi* başlıklı temaya yönelik makaleler maalesef gelmemiştir. *Klasik ve çağdaş sosyoloji kuramları açısından yaşlanma, yaşlanmaya ilişkin sosyolojik çalışmaların gelişimi, yaşlılık araştırmalarında yeni eğilimler ve yaşlanma konulu araştırmalarda yeni yöntemler, yaşlanmanın sosyolojisi* temasının alt temalarıdır. Gerek Türkiye’de gerekse dünyada sosyolojik perspektifin yaşlılık ve yaşlanma alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilmesi için kuram ve yöntem çerçevesinde yeni tartışmalara ihtiyaç olduğu dikkate alınırsa bu sayıda bu türden bir katkının gerçekleştirilemediği söylenebilir. Bu katkının sanılanın aksine zorlu bir yolu işaret ettiği kabul edilmelidir. Buna rağmen bu tema kapsamında az sayıda da olsa makaleye yer verilmesi planlanmıştır. *Yaşlanmanın sosyolojisi* bağlamında kuram ve yöntem açısından yeni ufuklar açabilecek çalışmalara yönelik girişimlerin bundan sonra da devam etmesi gerektiği açıktır.

Bu sayıda bahsedilen çerçevede gerçekleştirebildiğimiz hedeflerin yanı sıra tasarladığımız ancak gerçekleştiremediğimiz boyutlar da oldu. Editörden yazısında bir muhasebe yaparak yaşlılık ve yaşlanma olgusuna yönelik bundan sonra nelerin yapılmasına ihtiyaç olduğuna dair bazı işaretleri paylaşmayı istedik. Bütün bunlara rağmen sosyolojik perspektifle yaşlanma ve yaşlılık olgusuna ele aldığımız bu sayının alana mütevazı bir katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

Çok sayıda araştırmacının makale göndererek katkıda bulunduğu bu sayıda farklı disiplinlerden hakemler de büyük özveriyle çalışmış oldular. Hem yazarlara hem de hakemlere çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca derginin yayıma hazırlanma sürecinde emeği geçen dergi ekibine şükranlarımı sunuyorum.

Murat Şentürk
İstanbul Üniversitesi

Sayı Editörü